

Οικονομικά της αλληλεγγύης

Euclides André Mance
IFiL, Curitiba, 03/2007

Ο Euclides André Mance επευφημεί έναν νέο τρόπο παραγωγής, που επεκτείνεται σαν κομμάτι μιας επανάστασης των δικτύων, και υποστηρίζει ότι θα μπορούσε να σχηματίσει την υλική βάση για νέες, μετα-καπιταλιστικές κοινωνίες.

Μια τολμηρή υπόθεση: μια παγκόσμια επανάσταση είναι σε εξέλιξη. Κανένα πολιτικό κόμμα ή πρωτοπορία δεν ηγείται της επανάστασης αυτής. Δεν διαθέτει στρατιωτικές βάσεις και η στρατηγική της είναι αντιμιλιταριστική. Κινητοποιεί εκατομμύρια ανθρώπους σε όλο τον κόσμο. Γνωρίζουμε λίγα γι'αυτήν. Ξέρουμε, όμως, ότι στο επίπεδο της βάσης των κινητοποιήσεων, της οργάνωσης και της λαϊκής της εκπαίδευσης, βρίσκονται χιλιάδες κινήματα και εκατομμύρια άνθρωποι που έχουν αρχίσει να υφαίνουν συνεργατικά δίκτυα οικονομικής αλληλεγγύης, να δημιουργούν διαύλους επικοινωνίας που έχουν το δυναμικό να φέρνουν κοντά και να ενδυναμώνουν τοπικούς και παγκόσμιους αγώνες. Δουλεύουν συλλογικά, από τα κάτω, και δημοκρατικά, χτίζοντας τη συναίνεση με σεβασμό στη λογική διαφωνία. Συναντάμε αυτά τα κινήματα και τα επιτεύγματα τους παντού, αλλά γνωρίζουμε λίγα για την δύναμη αυτού του φαινομένου, γιατί από πρώτη ματιά φαίνεται ανεπαρκές σε νούμερα και όγκο για να αλλάξει τον κόσμο. Κι όμως, εγώ επιμένω: μια παγκόσμια επανάσταση είναι σε εξέλιξη.

Η μεγάλη πολιτική ανακάλυψη της δεκαετίας του '90 ήταν η ιδέα της δημιουργίας δικτύων συνεργασίας μεταξύ ομάδων,

κινημάτων και οργανώσεων, με σκοπό τον συντονισμό και την ανταλλαγή, όχι μόνο των λύσεων και των νικών μας, αλλά επίσης των προβλημάτων και των προκλήσεων, τις στρατηγικές μας και τις καθημερινές πρακτικές μας. Δημιουργούσαμε άζονες αγώνα, ικανούς να φέρνουν κοντά το τοπικό και το παγκόσμιο, το μακροπρόθεσμο και το βραχυπρόθεσμο, την πολυμορφία και την ενότητα. Παρόλ'αυτά, ενώ αυτά τα δίκτυα συνεργασίας είχαν μεγάλη σημασία, δεν είχαμε κατανοήσει το πλήρες δυναμικό τους.

Πάρτε για παράδειγμα τα Παγκόσμια Κοινωνικά Φόρουμ: η διαδικασία τους είναι μόνο η κορυφή εντός τεράστιου παγόβουνου, που κρύβει μυριάδες συνεργατικά δίκτυα και διεργασίες. Το όριο της διαδικασίας του ΠΚΦ είναι ότι δεν έχει προχωρήσει αρκετά στο σχηματισμό παγκόσμιων κοινωνικών δικτύων. Τα Φόρουμ είναι σημαντικές στιγμές, που συνδέουν χιλιάδες δρώντα υποκείμενα, επιτρέποντας μια σημαντική ροή επικοινωνίας μεταξύ των ποικιλομορφιών που είναι έμφυτες στα δίκτυα αυτά. Μετά, όμως, ακόμα και αν οι συμμετέχοντες έχουν ενσωματώσει την νέα, συλλογικά αποκτημένη εμπειρία, οι ροές επικοινωνίας και δράσης πρακτικά επιστρέφουν στα προϋπάρχοντα επίπεδα.

Ενώ έχουν ξεκάθαρη σημασία, διαδικασίες και χώροι όπως τα κοινωνικά φόρουμ δεν είναι αρκετές. Αν έχουμε σαν στρατηγικό ορίζοντα την δημιουργία συνεργατικών δικτύων αλληλεγγύης, θα πρέπει να βρούμε τρόπους ώστε να προωθήσουμε, να ενισχύσουμε και να επεκτείνουμε τις στιγμές αυτές σε περισσότερες σφαίρες της ζωής και του αγώνα. Πέρα από τη απλή διακίνηση πληροφοριών και προτάσεων, δηλαδή από το πεδίο της ιδεολογικής ζύμωσης, είναι απαραίτητο να επιχειρούμε στα πεδία της πολιτικής και της οικονομίας, βάζοντας κάποιες από τις προτάσεις μας στην πράξη. Με άλλα λόγια, οι καθημερινές οικονομικές μας πρακτικές πρέπει να

αποτελούν κομμάτι της προσπάθειας για τον μετασχηματισμό των παγκόσμιων οικονομικών δομών.

Πέρα από τα κοινωνικά φόρουμ και τις αντισυνόδους, η υπεράσπιση της αυτοκυριαρχίας των οικονομιών πρέπει να γίνεται και με την επιλογή των προϊόντων που καταναλώνουμε, με την ηθική απόφαση να διαθέτουμε το εισόδημά μας ενδυναμώνοντας συγκεκριμένους οικονομικούς τομείς αντί για άλλους. Το ίδιο ισχύει για την υπεράσπιση των οικοσυστημάτων, με την επιλογή μας να απομειώνουμε τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της κατανάλωσής μας. Ο «καλός αγώνας» πρέπει να δοθεί στο πεδίο της οικονομίας (όχι μόνο στο πολιτισμικό και πολιτικό πεδίο). Υπάρχει μια επανάσταση σε εξέλιξη, αλλά το «να νικάμε» σημαίνει να επεκτείνουμε και να ενδυναμώνουμε τις συνεργατικές διαδικασίες, έτσι ώστε να αποτελέσουν την βάση, από την οποία μπορεί να αναδυθεί μια πιθανή μετα-καπιταλιστική κοινωνία.

Η ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΩΣ Η ΥΛΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑ-ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

Εκατομμύρια άνθρωποι σε όλο τον κόσμο υλοποιούν την αλληλέγγυα οικονομία. Εργάζονται και καταναλώνουν για την ευημερία των ίδιων και των συνανθρώπων τους, και όχι για το κέρδος. Αυτό που έχει σημασία στην αλληλέγγυα οικονομία, είναι η δημιουργία ικανοποιητικών οικονομικών συνθηκών για όλους τους ανθρώπους. Αυτό σημαίνει τη διασφάλιση των ατομικών και συλλογικών ελευθεριών, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και εισοδήματος, την κατάργηση κάθε μορφής εκμετάλλευσης, κυριαρχίας και αποκλεισμού, την προστασία των οικοσυστημάτων καθώς και την προώθηση μιας βιώσιμης ανάπτυξης.

Το δίκτυο αυτό αρχικά ξεπήδησε από επιτυχημένες πρακτικές δημιουργίας θέσεων εργασίας και εισοδήματος, δίκαιου εμπορίου, ηθικής κατανάλωσης, αλληλέγγυας πίστωσης και τη διάχυση βιώσιμων παραγωγικών τεχνολογιών. Οι προσπάθειες αυτές, όμως, ήταν απομονωμένες. Ήταν απαραίτητο να εξελιχθούν σε συνεργατικά δίκτυα, που ενσωμάτωναν αυτές τις ποικιλόμορφες πρακτικές με στρατηγικές που αύξαναν το δυναμικό των οικονομικών ροών και τις διασυνδέσεις μεταξύ τους. Αυτό σήμαινε ότι η αλληλέγγυα πίστωση μπορούσε να επιτρέψει την ανάδυση παραγωγικών επιχειρήσεων υπό εργατική διαχείριση, που χρησιμοποιούσαν τεχνολογίες χαμηλών επιπτώσεων και προωθούσαν το ευρύτερο κοινωνικό όφελος. Τα προϊόντα των επιχειρήσεων αυτών άρχισαν να εμπορευματοποιούνται σε κυκλώματα αλληλέγγυου εμπορίου, μέσω καταστημάτων, φεστιβάλ, διεθνή συστήματα δίκαιου εμπορίου, ακόμη και μέσω του διαδικτύου. Η εξέλιξη αυτή, με τη σειρά της, έδωσε τη δυνατότητα στους καταναλωτές να αντικαταστήσουν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που αγόραζαν από καπιταλιστικές επιχειρήσεις, με προϊόντα και υπηρεσίες που παράγονταν στα πλαίσια της αλληλέγγυας οικονομίας, ανατροφοδοτώντας ένα σύστημα προώθησης της ευημερίας των εργατών και των καταναλωτών, της προστασίας του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης. Τεχνολογίες όπως το ελεύθερο λογισμικό και η οργανική καλλιέργεια άρχισαν να χρησιμοποιούνται, να αναπτύσσονται και να ανταλλάσσονται μέσω των δικτύων αυτών. Το οικονομικό πλεόνασμα αυτού του κυκλώματος επανεπενδυόταν, εν μέρει με τη μορφή της αλληλέγγυας μικρο-πίστωσης.

Όσο γρήγορα και αν αναπτύσσεται η αλληλέγγυα οικονομία, εκατομμύρια άνθρωποι που παλεύουν για έναν «άλλο κόσμο», δεν συμμετέχουν σ'αυτήν. Καταρχήν, επειδή δεν την γνωρίζουν· δεύτερον, εξαιτίας της σχετικά δύσκολης πρόσβασης στα προϊόντα και τις υπηρεσίες που προσφέρονται στα πλαίσια

αυτής της άλλης οικονομίας. Και οι δύο αυτές δυσκολίες μπορούν εύκολα να ξεπεραστούν. Το κύριο εμπόδιο είναι πολιτισμικό: για να ξεπεράσουμε μια καταναλωτική κουλτούρα που αξιολογεί την ποσότητα, την υπερβολή, την ιδιοκτησία και τα απόβλητα υψηλότερα από την ευημερία των ανθρώπων και των κοινοτήτων, πρέπει να αντικαταστήσουμε τις μη βιώσιμες μορφές παραγωγής, κατανάλωσης και σtil ζωής, με την καθιέρωση νέων τρόπων παραγωγής, κατανάλωσης και ζωής, βασισμένους στην αλληλεγγύη.

Καθώς προοδεύουν στα οικονομικά και πολιτισμικά πεδία αυτής της επανάστασης, τα δίκτυα αλληλεγγύης θα προοδεύουν επίσης και στην σφαίρα της πολιτικής – μετασχηματίζοντας το Κράτος, δημιουργώντας και ενισχύοντας μηχανισμούς λαϊκής συμμετοχής. Δεν υπάρχει καμία γραμμικότητα σε αυτήν την επανάσταση· κάθε πραγματικότητα αλλάζει με τον δικό της τρόπο. Χάριν, όμως, της δικτυακής τους φύσης, οι συνεργατικές διαδικασίες μπορούν να επικοινωνούν και να διδάσκονται από κάθε ιστορική εμπειρία, επιτυχημένη ή μη. Οι τεχνολογίες πληροφορικής που επιτρέπουν την διασύνδεσή τους, τείνουν να γίνουν αυξανόμενα κεντρικές για το Κράτος και τη δημόσια σφαίρα. Αυτό ανοίγει τη δυνατότητα νέων διαδικασιών και μηχανισμών διακυβέρνησης και από κοινού διαχείρισης, που μπορούν να προκύψουν από τα συνδυασμένα αποτελέσματα των δημοκρατικών επαναστάσεων στην πολιτισμική σφαίρα, με τις συνεργατικές αλληλέγγυες οικονομικές διαδικασίες να αποτελούν την υλική της βάση.

ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ

Βέβαια, τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά και τεράστιες προκλήσεις και ερωτήματα, πρακτικά και θεωρητικά, παραμένουν. Υπάρχουν κάποιες ερωτήσεις-κλειδιά που συχνά επαναλαμβάνονται:

- Με ποιο τρόπο σχετίζονται τα δίκτυα αλληλέγγυας οικονομίας με το εξωτερικό τους, την καπιταλιστική οικονομία; Είναι αυτές οι εξωτερικές σχέσεις βασισμένες στον ανταγωνισμό; Αν είναι έτσι, πώς μπορεί να «νικήσει» η αλληλέγγυα οικονομία;
- Πώς μπορούμε να εξασφαλίσουμε ότι η επέκταση των δικτύων αλληλέγγυας οικονομίας δεν θα επιφέρει την απώλεια των βασικών αρχών της; Γενικά, με ποιους τρόπους μπορούν τα δίκτυα να διασφαλίσουν τις αρχές τους; Και είναι η δημιουργία θέσεων εργασίας και εισοδήματος πιο σημαντικά από αυτές τις «αρχές»;
- Σε τι διαφέρει η υπεράσπιση της αλληλέγγυας οικονομίας από την υπεράσπιση μιας τοπικιστικής μορφής καπιταλισμού; Σημαίνει κάτι παραπάνω από μια απλή δέσμευση στην έννοια της τοπικής ευημερίας και σε ποιο βαθμό είναι αυτή η δέσμευση ασύμβατη με έναν τοπικό, «μικρής-κλίμακας» καπιταλισμό;
- Πως κινείται η αλληλέγγυα οικονομία μέσα στον ορίζοντα του σύγχρονου πολιτικού σκηνικού στην Λατ.Αμερική;

Όσο περισσότερο αναπτύσσεται και διαφοροποιείται η αλληλέγγυα οικονομία, όσο οι ροές και οι διασυνδέσεις της βελτιώνονται, τόσο μικρότερη είναι και η ανάγκη συσχέτισης με μη αλληλέγγυους φορείς. Η βαθύτερη λογική είναι μια προοδευτική μείωση των σχέσεων με μη αλληλέγγυους προμηθευτές και διανομείς, βάζοντας στη θέση τους σχέσεις με αλληλέγγυες πρωτοβουλίες που στη συνέχεια θα ενσωματώνονται στα δίκτυα. Όταν σχετίζονται με μη αλληλέγγυους φορείς, οι πρωτοβουλίες αλληλέγγυας οικονομίας πασχίζουν να επιλέγουν τους κοινωνικά και οικολογικά «λιγότερο κακούς» προμηθευτές και διανομείς.

Αν και κάποιοι φοβούνται ότι η ανάπτυξη των συνεργατικών δικτύων και της αλληλέγγυας οικονομίας σύντομα θα οδηγήσει στην αντιγραφή των βασισμένων στον ανταγωνισμό μηχανισμών της μη αλληλέγγυας οικονομίας, εγώ πιστεύω ότι είναι η καλύτερη στρατηγική για να διασφαλίσουμε τη «νίκη» των πρωτοβουλιών αλληλέγγυας οικονομίας έναντι των υπολοίπων. Και αυτό γιατί η ίδια η ανάπτυξη δημιουργεί εμπιστοσύνη σε μια άλλη οικονομία, βασισμένη στην συνεργασία και όχι στον ανταγωνισμό. Έτσι, στόχος μας δεν πρέπει να είναι η ανάπτυξη στρατηγικών που θα ωθήσουν τις μη-αλληλέγγυες πρωτοβουλίες εκτός αγοράς, αλλά να πολλαπλασιάσουμε τον αριθμό και την ποικιλομορφία των αλληλέγγυων φορέων σε τέτοιο σημείο που να είναι δυνατή η επανοργάνωση των παραγωγικών αλυσίδων, ώστε να μπορέσει να αναπτυχθεί μια περιβαλλοντικά βιώσιμη και κοινωνικά δίκαιη οικονομία.

Συνεπώς, η αλληλέγγυα οικονομία δεν πρέπει να συγχέεται με το καπιταλιστικό μοντέλο παραγωγής. Κάποιοι, λαθεμένα, την μπερδεύουν με την «τοπική ανάπτυξη» και, καθώς ο καπιταλισμός είναι ικανός να προωθήσει την τοπική ανάπτυξη, φαντάζονται ότι η αλληλέγγυα οικονομία μπορεί να περιοριστεί σε αυτήν την τοπικιστική προοπτική. Αυτού του είδους οι καπιταλιστικές πρωτοβουλίες υπήρξαν επιτυχείς σε κάποιες περιπτώσεις, με σημαντική υποστήριξη από το Κράτος. Με τον καιρό, όμως, η λογική της συγκέντρωσης πλούτου πάντα καταλήγει να εξασθενεί τον δυναμισμό της τοπικής οικονομίας.

Από την άλλη, ακόμα κι αν είναι αλήθεια ότι η αλληλέγγυα οικονομία ενισχύει την τοπική ανάπτυξη, δεν πρέπει να παραβλέπεται ότι το πραγματοποιεί βάσει του παραδείγματος της διανομής του πλούτου και όχι της καπιταλιστικής συσσώρευσης. Όσο περισσότερο διανέμεται ο πλούτος, μέσω της πρακτικής των δίκαιων τιμών (τόσο στην

εμπορευματοποίηση των αγαθών και υπηρεσιών όσο και στην αμοιβή της αυτοδιαχειριζόμενης εργασίας), τόσο μεγαλώνει η τοπική ευημερία γενικότερα. Αυτές οι δίκαιες τιμές καθορίζονται από τους ίδιους τους οικονομικούς δρώντες –επιχειρήσεις, παραγωγούς, καταναλωτές που σχετίζονται άμεσα μεταξύ τους σε κάθε συναλλαγή- βάσει μιας διαδικασίας που συντονίζεται μεταξύ των δικτύων. Η αλληλέγγυα οικονομία βασίζεται σε ένα σύνολο αξιών, ταυτόχρονα ηθικών και οικονομικών, που υλοποιούνται σε συγκεκριμένες πρακτικές όπως η αυτοδιαχείριση, ο δημοκρατικός τρόπος λήψης αποφάσεων για την οικονομική δραστηριότητα και οικολογική επανοργάνωση των παραγωγικών αλυσίδων. Αν όλες οι σημαντικές αποφάσεις λαμβάνονται από συνελεύσεις, είναι ιδιαίτερα απίθανο αυτή η αυτοδιαχείριση να οδηγήσει στην απαξίωση της ίδιας της δημοκρατίας στην οποία βασίζεται.

Δύο από τους σημαντικότερους κινδύνους που αντιμετωπίζει η αλληλέγγυα οικονομία είναι οι εξής: ο μικρός βαθμός κατανόησής της από τις προοδευτικές κοινωνικές δυνάμεις και οι επιθετικές προσπάθειες των καπιταλιστικών δυνάμεων να οικειοποιηθούν της έννοιας της αλληλεγγύης, συνδέοντάς την με την ιδέα της κοινωνικής υπευθυνότητας. Έτσι, πολλοί είναι εκείνοι που συμπεραίνουν ότι η αλληλέγγυα οικονομία είναι απλά μία μορφή καπιταλισμού, που παίρνει την κοινωνική υπευθυνότητα στα σοβαρά. Αυτή η προκατάληψη, που συναντάται ιδιαίτερα στην αριστερά και σε συγκεκριμένους τομείς της δεξιάς, ρίχνει το βάρος της απόδειξης στην αλληλέγγυα οικονομία, αναγκάζοντάς την να δικαιολογείται για την ιστορική της δυνατότητα, αντί να οργανώνει την συζήτηση για την αποτελεσματικότητα της παρούσας ιστορικής πραγματικότητάς της – μιας πραγματικότητας στην οποία οι εργάτες γίνονται ιδιοκτήτες αυτοδιαχειριζόμενων επιχειρήσεων, αποφασίζουν δημοκρατικά την πορεία τους και συνεργάζονται με άλλες επιχειρήσεις με τρόπους που είναι επωφελείς για

όλους. Από την άλλη, φορείς της αλληλέγγυας οικονομίας που αναζητούν χρηματοδότηση από δημόσιους και ιδιαίτερα κρατικούς φορείς, χαμηλώνουν τους τόνους του ανταγωνιστικού και επαναστατικού της χαρακτήρα, αφήνοντας έτσι χώρο για διφορούμενες ερμηνείες που τις εντάσσουν στην ρητορική της κοινωνικής και περιβαλλοντικής υπευθυνότητας. Επιπλέον και ενώ μαίνεται η διαμάχη για το αν στην πορεία θα χαθούν οι αξίες της αλληλέγγυας οικονομίας, μεγάλα κομμάτια των προοδευτικών κοινωνικών τομέων καταναλώνουν ακόμα μη-αλληλέγγυα προϊόντα, χωρίς να αμφισβητούν τα αποτελέσματα αυτής της κατανάλωσης, η οποία ανατροφοδοτεί τα τοπικά και παγκόσμια καπιταλιστικά κυκλώματα.

Παρόλα αυτά, στην Λατινική Αμερική η αλληλέγγυα οικονομία προοδεύει γρήγορα, μαθαίνοντας από τα λάθη και τις επιτυχίες της. Στην Αργεντινή, για παράδειγμα, μετά από μία αρχική έκρηξη στον αριθμό των ομάδων που αντάλλασσαν προϊόντα και υπηρεσίες με δικά τους τοπικά νομίσματα –οι οποίες σε κάποιο σημείο είχαν ξεπεράσει τους δύο εκατομμύρια συμμετέχοντες, με ορισμένες έρευνες να μιλούν για τρία ή πέντε εκατομμύρια- αυτά τα δίκτυα μειώθηκαν σε αριθμό. Η σοβαρότητα αυτού του αδιεξόδου οδήγησε στην εμφάνιση ενός νέου εθνικού δικτύου αλληλέγγυας ανταλλαγής, το οποίο είχε βελτιωθεί ως προς την οργάνωση και τη μεθοδολογία. Στη Βραζιλία, τα μαθήματα από την Αργεντινή και τα άλλα μέρη οδήγησαν στη δημιουργία κοινοτικών τραπεζών, που λειτουργούν με κοινωνικά νομίσματα που εκδίδονται και κυκλοφορούν τοπικά, τα οποία είναι, σε αντίθεση με την περίπτωση της Αργεντινής πριν το αδιέξοδο, εγγυημένα απέναντι σε αποθεματικά, που σχηματίζονται με αλληλέγγυες μικρο-πιστώσεις. Στη Βενεζουέλα, η εμπειρία της Βραζιλίας ενέπνευσε την αυξανόμενη οργάνωση ενός δικτύου κοινοτικών τραπεζών τα κοινωνικά νομίσματα δεν βασίζονται σε χαρτί, αλλά καταγράφονται ως ηλεκτρονικές πιστωτικές μονάδες σε

«έξυπνες» κάρτες που επιτρέπουν συναλλαγές μέσω δικτύων πληροφορικής. Στη Βραζιλία, το ηλεκτρονικό σύστημα που αναπτύχθηκε επιτρέπει συναλλαγές και με μη-εγγυημένα νομίσματα, τα οποία κυκλοφορούν μόνο σε μία ομάδα χρηστών – εκδοτών, και με εγγυημένα, ως μορφή πληρωμής μεταξύ οποιωνδήποτε χρηστών του συστήματος, χωρίς την ανάγκη για «έξυπνες» κάρτες.

Συνεπώς, μπορούμε να δούμε ότι αυτές οι εμπειρίες, τόσο μέσα από τις επιτυχίες όσο και από τις αποτυχίες τους, έχουν υπάρξει πολύτιμες πηγές γνώσης: χάρη στη ροή της επικοινωνίας μεταξύ των συνεργατικών δικτύων, η αλληλέγγυα οικονομία στη Λατινική Αμερική μπόρεσε να αναπτυχθεί.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Στη Βραζιλία, 1,2 εκατομμύρια εργαζόμενοι απασχολούνται, εξ'ολοκλήρου ή μερικά, στην αλληλέγγυα οικονομία και 1.250 τέτοιες επιχειρήσεις έχουν εμφανιστεί τα τελευταία πέντε χρόνια. Μπορεί να μην φαίνεται και πολύ, αλλά είναι ένα φαινόμενο που έχει μεγαλώσει κατά την τελευταία δεκαετία - και αντανακλάται σε μια αυξανόμενη συνειδητοποίηση των ίδιων των συμμετεχόντων, όπως φαίνεται από τον πολλαπλασιασμό των φόρουμ αλληλέγγυας οικονομίας σε ολόκληρη τη Βραζιλία και τον κόσμο, και την παράλληλη εντατικοποίηση των συναλλαγών εντός του τομέα και την πρόοδο της πολιτικής του έκφρασης.

Εάν για μερικούς είναι μόνο μια ουτοπία, ένας συνεχώς απομακρυνόμενος ορίζοντας ελπίδας, για εκατομμύρια άλλους η αλληλέγγυα οικονομία είναι ένας τρόπος δουλειάς, παραγωγής, εμπορευματοποίησης, κατανάλωσης και ανταλλαγής αξιών. Είναι ένας τρόπος ικανοποίησης ατομικών και προσωπικών αναγκών που αποσκοπεί στην ευημερία όλων. Είναι η υλική βάση της επανάστασης των δικτύων.

Η αλληλέγγυα οικονομία είναι η βάση ενός νέου τρόπου παραγωγής που διαδίδεται μέσω της δικτυακής επανάστασης. Με αυτήν την έννοια, 'κερδίζουμε', επειδή η αλληλέγγυα οικονομία επεκτείνεται, δίκτυα πληθαίνουν παντού και οι δυνατότητές τους για πολιτική δράση αυξάνεται - αυτό είναι εμφανές στο κύμα των λαϊκών κυβερνήσεων που υπήρξαν νικηφόρες στις εκλογές σε όλη την Λατινική Αμερική. Αλλά αυτή η επανάσταση βασίζεται στην ικανότητά μας να συνεχίζουμε να συνδεόμαστε και να επεκτεινόμαστε σε «δίκτυα των δικτύων», «κινήματα των κινήματων», φέρνοντας το τοπικό και το παγκόσμιο μαζί. Οι καθημερινές μας πρακτικές πρέπει να καθοδηγούνται από αρχές αλληλεγγύης, και οι επιλογές μας πρέπει να είναι σε συμφωνία με τον κόσμο που θέλουμε να χτίσουμε. Για αυτό, πρέπει να δυναμώσουμε τα κυκλώματα της αλληλέγγυας οικονομίας.

Μεταφράστηκε από τα πορτογαλικά από τον *Rodrigo Nunes* και στα ελληνικά από τους *Αχιλλέα, Ηλία, Ορέστη – Σπόρος*

Ο *Euclides Andre Mance* είναι φιλόσοφος και λαϊκός εκπαιδευτής από τη δεκαετία του '90. Είναι μέλος του Λαϊκού Δικτύου Αλληλέγγυας Οικονομίας (*Popular Solidarity Economy Network*) στη Βραζιλία, και αυτός που έδωσε ζωή στην ιστοσελίδα www.solidarius.com.br. Είναι ο συγγραφέας ποικίλων κειμένων και βιβλίων, όπως το «*Η Επανάσταση των Δικτύων*» [*Revolucão das Redes*], που έχει μεταφραστεί στα Ιταλικά. Η δουλειά του μπορεί να βρεθεί στο <http://www.solidarius.com.br/mance>

Ο όρος ‘αλληλέγγυα οικονομία’ είναι η μετάφραση του *economia solidária* (Πορτογαλικά), *economía solidaria* (Ισπανικά), *économie solidaire* (Γαλλικά) και *solidarity economy* (Αγγλικά). Σε γενικές γραμμές, ορίζει μια μορφή συνεργατικής οικονομικής που λειτουργεί σε όλο τον κόσμο, ξεκινάει από τα κάτω και εργάζεται για να συνδέσει μαζί τις χιλιάδες τοπικές εναλλακτικές ώστε να δημιουργήσει μεγάλης κλίμακας, ορατά, δημιουργικά δίκτυα αντίστασης στην οικονομία που βάζει πάνω από όλα τα κέρδη...

Όπως όλοι οι όροι του πολιτικού αγώνα, ο όρος ‘αλληλέγγυα οικονομία’ είναι ευρέως διεκδικούμενη. Για μερικούς, αναφέρεται σε μια σειρά στρατηγικών που στοχεύουν στην κατάργηση του καπιταλισμού και των καταπιεστικών κοινωνικών σχέσεων που στηρίζει και ενθαρρύνει)· για άλλους, ορίζει στρατηγικές για ‘εξανθρωπισμό’ της καπιταλιστικής οικονομίας – ψάχνοντας να συμπληρώσει την καπιταλιστική παγκοσμιοποίηση με «δίκτυα κοινωνικής ασφάλειας» που λειτουργούν στο επίπεδο της κοινότητας – Ethan Miller

‘Οργανώσεις ενοικιαστών, ομάδες ανέργων, συνεργατικά φυτώρια/παιδικοί σταθμοί/λαχανόκηποι, καταναλωτικοί συνεταιρισμοί/ομάδες, οργανώσεις αλληλέγγυας πίστωσης, τοπικά νομίματα, και άλλα: όλες αυτές οι δραστηριότητες μοιράζονται ένα κοινό χαρακτηριστικό, στρέφονται συνειδητά ενάντια στο κυρίαρχο οικονομικό μοντέλο, δίνουν προτεραιότητα στις τοπικές λύσεις, δένουν την οικονομική δραστηριότητα με το περιβάλλον. Είναι νέες, ελεύθερα επιλεγμένες και δημοκρατικά ελεγχόμενες μορφές αναδιανομής του πλούτου, που εστιάζουν στις ανάγκες των ανδρών και των γυναικών.’ – Inter-Reseaux de l’Economie Solidaire, France

Από

ΤΟ:

<http://www.geo.coop/SolidarityEconomicsEthanMiller.htm>

ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΕΣ – Μερικές Βασικές Έννοιες (από τους εκδότες του περιοδικού *Turbulence*)

Το κοινωνικό νόμισμα είναι ένα εναλλακτικό νόμισμα που εκδίδεται από κοινότητες ή δίκτυα. Αντικαθιστά το νόμισμα που εκδίδει το κράτος, το οποίο σε μερικές περιπτώσεις δεν υφίσταται καν, δημιουργώντας ένα μέσο συναλλαγών σε μια οικονομία που λαμβάνει χώρα «έξω» από την επίσημη. Τα κοινωνικά νομίσματα μπορεί να είναι δύο ειδών: εγγυημένα ή μη εγγυημένα, απέναντι σε κάποιο αποθεματικό (σ.μ. επίσημο νόμισμα)

Υπάρχουν πολλοί διαφορετικοί τρόποι με τους οποίους τα δίκτυα χειρίζονται τα επιτόκια. Για παράδειγμα, καθορίζοντας ένα ανώτατο ποσό πίστωσης που κάθε άτομο μπορεί να έχει ανά πάσα στιγμή· αυτό σταματά τον πληθωρισμό, αλλά κρατάει τον όγκο της οικονομίας συνέχεια στο ίδιο επίπεδο. Έχουν γίνει προσπάθειες και με αρνητικά επιτόκια. Σε αυτή την περίπτωση, το νόμισμα θεωρείται κοινό αγαθό, του οποίου η σωστή χρήση είναι να παράγει εμπόριο. Συνεπώς, οποιοσδήποτε συσσωρεύει χρήματα χωρίς να τα βάζει σε κυκλοφορία, φορολογείται με ένα ποσό X ανά μια δεδομένη περίοδο. Έτσι τονώνεται το εμπόριο και περιορίζεται η ποσότητα του διαθέσιμου χρήματος. Με αυτό τον τρόπο, όχι μόνο ελέγχεται ο πληθωρισμός χωρίς τη χρήση επιτοκίων, αλλά και μετακινείται η δύναμη από τα χέρια των δανειστών στα χέρια των παραγωγών.

Όταν η τράπεζα Grameen στο Μπαγκλαντές ξεκίνησε να παρέχει μικρά δάνεια σε ανθρώπους που βρίσκονταν κάτω από τα όρια της φτώχειας, αποδείχθηκαν δύο υποθέσεις: ότι αυτοί που έπαιρναν τα δάνεια στην πλειοψηφία τους τα αποπλήρωναν στην ώρα τους· και ότι μια μικρή ώθηση αρκούσε για να σταθούν στα πόδια τους μικρές παραγωγικές πρωτοβουλίες. Η μικρο-πίστωση είναι μια μορφή ενδυνάμωσης της οικονομικής δυναμικής μιας κοινότητας. Για παράδειγμα,

όταν μια τοπική τράπεζα παρέχει πίστωση σε έναν υφαντουργικό συνεταιρισμό για κάποιο μικρή παραγωγική επένδυση (π.χ. την αγορά περισσότερων μηχανών), αυτή θα παράγει φθηνότερα ρούχα για τον τοπικό πληθυσμό, και το παραγόμενο κέρδος θα επιτρέψει στα μέλη του συνεταιρισμού να αγοράζουν τρόφιμα από το τοπικό κατάστημα, του οποίου ο ιδιοκτήτης θα μπορεί πλέον να πληρώνει το νοίκι κ.ο.κ. Σε κάποιες περιπτώσεις, οι δανειολήπτες πρέπει να παρέχουν εγγυήσεις, σε άλλες όχι. Η Αλληλέγγυα εγγύηση, όπου μια μικρή ομάδα ανθρώπων ενώνονται για να ικανοποιήσουν τις προϋποθέσεις λήψης ενός δανείου, είναι πολύ κοινή πρακτική. Καθώς οι άνθρωποι αποδεικνύουν ότι μπορούν να αποπληρώνουν τα δάνεια στην ώρα τους, το μέγεθος των δανείων μεγαλώνει. Άλλα διάσημα παραδείγματα τραπεζών μικρο-πίστωσης είναι η BancoSol, στηBolivia (σήμερα είναι ιδιωτική τράπεζα) και η Palmas, στη Βραζιλία (που από την ίδρυσή της το 1998 παραμένει υπό πλήρη κοινοτικό έλεγχο).

Ένα ανταλλακτικό σύστημα, είναι ένα οικονομικό σύστημα που μπορεί να λειτουργεί χωρίς κανένα επίσημο νόμισμα. Είναι ένα σύστημα ανταλλαγών, όπου οι συμμετέχοντες μπορούν να ανταλλάσσουν αγαθά και υπηρεσίες χωρίς διαμεσολάβηση (για παράδειγμα, μπορώ να «αγοράσω» τρόφιμα από εσένα, «πουλώντας» σου ένα κούρεμα). Αυτού τους είδους οι σχέσεις πάντα προϋπάρχουν σε άτυπη μορφή, αλλά μπορούν να τυποποιηθούν στη μορφή των «λεσχών (σ.μ. clubs) ανταλλαγής», επιτρέποντας μεγαλύτερα και πιο περίπλοκα συστήματα. Σε αυτές τις περιπτώσεις, συνήθως χρησιμοποιείται και κάποιο κοινωνικό νόμισμα. Αυτό διευκολύνει την ανταλλαγή αγαθών και υπηρεσιών, των οποίων η διαφορετική αξία είναι δύσκολο να ποσοτικοποιηθεί. Για παράδειγμα, σε αντάλλαγμα για τρεις μήνες μαθημάτων μιας ξένης γλώσσας, θα σου δώσω ένα ζευγάρι παπούτσια συν Χ ποσό κοινωνικού νομίσματος. Οι τιμές μπορούν να καθορίζονται άμεσα μεταξύ των ατόμων που εμπλέκονται, ή μέσω συλλογικών διαδικασιών λήψης

αποφάσεων. Όταν γίνεται μέλος της λέσχης, κάθε άτομο λαμβάνει Χ ποσό πίστωσης σε κοινωνικό νόμισμα, το οποίο πρέπει να επιστρέψει αν φύγει. Διαφορετικές λέσχες μπορούν να οργανωθούν σε μεγαλύτερα δίκτυα που χρησιμοποιούν κοινό νόμισμα, ή να δέχονται η μία το νόμισμα της άλλης.